

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ กลุ่มงานวิชาการ สำนักงานวางทรัพย์ โทร. 1173-1174

ที่ ยธ.0521.01/๒2

วันที่ 27 มี.ค. 2552

เรื่อง การอายัดเงินของคู่สมรส

เรียน อธิบดีกรมบังคับคดี

ตามคำสั่งอธิบดีกรมบังคับคดี ลงวันที่ 16 ธันวาคม 2551 ให้กลุ่มงานวิชาการ สำนักงานวางทรัพย์กลาง พิจารณาประเด็นการอายัด ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 286 (3) เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ ค่าชดใช้ เงินสงเคราะห์หรือรายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของพนักงาน ลูกจ้างหรือคนงาน นอกจากที่กล่าวไว้ใน (2) ที่นายจ้างจ่ายให้แก่บุคคลเหล่านั้น หรือคู่สมรส หรือญาติที่ยังมีชีวิตของบุคคลเหล่านั้น เป็นจำนวนรวมกันไม่เกินเดือนละหนึ่งหมื่นบาท หรือตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร นั้น บัดนี้ กลุ่มงานวิชาการ สำนักงานวางทรัพย์กลาง ได้ดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว ปรากฏรายละเอียดดังนี้

เรื่องเดิม

สืบเนื่องจากคำสั่งกรมบังคับคดีที่ 334/2551 เรื่องการปฏิบัติงานเกี่ยวกับการอายัดทรัพย์สิน และแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการอายัดทรัพย์สิน ในกรณีอายัดเงินเดือน ค่าจ้าง หรือรายได้อื่นที่มีลักษณะจ่ายเพื่อตอบแทนการทำงานเป็นรายเดือนอายัดให้ตามที่ขอแต่ไม่เกินอัตราร้อยละ 30 ของจำนวนเงินเดือนที่ลูกหนี้ ตามคำพิพากษามีสิทธิได้รับก่อนหักรายจ่ายอื่น แต่ทั้งนี้เงินส่วนที่ไม่ได้อายัดในขณะนั้นต้องคงเหลือไม่น้อยกว่า 10,000.- บาท ซึ่งปัจจุบันเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้ยื่นคำขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีอายัดเงินเดือนคู่สมรสในฐานะเป็นสินสมรส โดยกองอายัดทรัพย์สินได้พิจารณาสาเหตุที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษา จะขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีอายัดเงินเดือนของคู่สมรสสามารถแยกออกได้เป็น 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นที่ 1 กรณีเป็นหนี้ส่วนตัวของลูกหนี้ตามคำพิพากษา เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะแสดงต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีว่าสินส่วนตัวของลูกหนี้ตามคำพิพากษาไม่มี ขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีอายัดเงินเดือนของคู่สมรสในฐานะสินสมรสไว้กึ่งหนึ่ง

ประเด็นที่ 2 กรณีเป็นหนี้ร่วมของลูกหนี้ตามคำพิพากษากับคู่สมรส เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะแสดงต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีว่ามูลหนี้ที่ขอให้อายัดเป็นหนี้ร่วม ขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีอายัดเงินเดือนของคู่สมรสในฐานะสินสมรส

โดยผู้อำนวยการกองอายัดทรัพย์สินเห็นว่าเจ้าพนักงานบังคับคดีสามารถอายัดเงินเดือนของคู่สมรสของลูกหนี้ในฐานะสินสมรสได้ทั้งสองกรณี ทั้งนี้ตามฎีกาที่ 3745/2530 และ ฎีกาที่ 4344/2551

ข้อกฎหมาย

1. ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
2. ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง
3. หนังสือหลักกฎหมายแพ่ง ลักษณะหนี้ โดย ศาสตราจารย์ ดร.จิต เศรษฐบุตร

ข้อพิจารณา

กลุ่มงานวิชาการ สำนักงานวางทรัพย์กลาง พิจารณาแล้วเห็นว่า โดยวิธีการบังคับคดีที่ปฏิบัติกันอยู่เจ้าหนี้จะยื่นคำร้องขอให้เจ้าพนักงานบังคับคดีออกสิทธิเรียกร้องอันเป็นเงินของลูกหนี้ตามคำพิพากษา การออกของเจ้าพนักงานบังคับคดีนั้น คือการส่งบุคคลภายนอกมิให้ทำการโอนหรือชำระหนี้ให้แก่ลูกหนี้ในคดีแต่ให้ชำระแก่เจ้าพนักงานบังคับคดี ณ เวลาหรือภายในเวลาที่กำหนดไว้ในคำสั่ง โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 282 (3) มาตรา 310 ทวิ และ มาตรา 311 ซึ่งการออกสิทธิเรียกร้องดังกล่าว เจ้าพนักงานบังคับคดีจะสามารถออกได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 286 (1) และ (3) เช่น เบี้ยเลี้ยงชีพ เงินรายได้เป็นคราวๆ หรือ เงินเดือน ค่าจ้าง บำนาญ ค่าเช่าใช้ เงินสงเคราะห์ หรือ รายได้อื่นในลักษณะเดียวกันของพนักงาน ลูกจ้าง หรือคนงาน ที่นายจ้างจ่ายให้แก่บุคคลเหล่านั้น หรือคู่สมรส หรือญาติที่ยังมีชีวิตของบุคคลเหล่านั้น ในส่วนที่เกินเดือนละหนึ่งหมื่นบาท หรือตามจำนวนที่ศาลเห็นสมควร เนื่องจากเงินดังกล่าวอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

หนี้ตามหมายบังคับคดีที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษายื่นคำขอต่อเจ้าพนักงานบังคับคดีให้ออกเงินต่าง ๆ ของลูกหนี้ในส่วนนี้ส่วนใหญ่เป็นหนี้เงิน และตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 310 ทวิ บัญญัติให้เจ้าพนักงานบังคับคดีมีอำนาจออกสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาที่มีต่อบุคคลภายนอกให้ชำระเงินจำนวนหนึ่งหรือเรียกให้ส่งมอบสิ่งของนอกจากที่กำหนดไว้ในมาตรา 310 ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีกระทำได้ ฉะนั้น ลูกหนี้ตามคำพิพากษาจึงอยู่ในฐานะเจ้าหนี้ของบุคคลภายนอก อันมีสิทธิเรียกร้องให้บุคคลภายนอกนั้นชำระหนี้ ซึ่งตามหลักกฎหมายแพ่งว่าด้วยลักษณะหนี้ หนี้เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง อาจมีราคาและยึดถือได้และเรียกอีกชื่อหนึ่งว่าสิทธิเรียกร้องหรือบุคคลสิทธิ คือสิทธิที่มีอยู่เหนือบุคคล เป็นสิทธิที่บังคับแก่ตัวบุคคลให้กระทำการหรือมิให้กระทำการอย่างหนึ่งอย่างใด ดังนั้น หนี้จึงมีผลตามกฎหมายระหว่างบุคคลที่เป็นเจ้าหนี้และบุคคลที่เป็นลูกหนี้เท่านั้น

การที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาจะใช้สิทธิเรียกร้องใดๆ ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาได้นั้น สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาดังกล่าวต้องไม่เป็นสิทธิเรียกร้องที่เป็นการส่วนตัวของลูกหนี้โดยแท้ เช่น สิทธิเรียกร้องที่ไม่เกี่ยวกับทรัพย์สินของลูกหนี้ อาทิ สิทธิ อันเนื่องแต่ฐานะแห่งบุคคลหรือฐานะในครอบครัว สิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับทรัพย์สินอันนำมาซึ่งการเพิ่มพูนทรัพย์ของลูกหนี้แต่ที่มาแห่งสิทธิเป็นการส่วนตัวของลูกหนี้ตามคำพิพากษา ซึ่งลูกหนี้ตามคำพิพากษาผู้เดียวมีดุลยพินิจจะใช้สิทธิได้นั้น เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาย่อมไม่มีสิทธิที่จะเข้าไปเกี่ยวข้องกับตัว ดังนั้น การออกของเจ้าพนักงานบังคับคดีคือการใช้สิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาแทนเจ้าหนี้ตามคำพิพากษา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 278

สำหรับปัญหาที่เพิ่งจะเกิดขึ้นในการใช้ดุลยพินิจการอายัดของเจ้าพนักงานบังคับคดีเมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาแถลงขอให้อายัดเงินเดือนของคู่สมรสของลูกหนี้ตามคำพิพากษา แยกพิจารณาได้ดังนี้

ประเด็นแรกคือ การพิจารณาว่าหนี้ตามคำพิพากษาเป็นหนี้ร่วมระหว่างสามีภริยาหรือไม่ เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องพิจารณาเบื้องต้นว่าเป็นหนี้ร่วมระหว่างสามีภริยาหรือไม่ ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1490 หากเป็นหนี้ร่วมของสามีภริยาต้องแบ่งความรับผิดชอบระหว่างกันเองตามส่วนที่จะได้สินสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1489 เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องยึดหรืออายัดสินสมรสก่อน และคู่สมรสอีกฝ่ายจะขอถอนส่วนไม่ได้ (ฎีกาที่ 2725/2528) หากเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้รับชำระหนี้ไม่ครบถ้วน เจ้าหนี้จะให้ยึดสินส่วนตัวของคู่สมรสโดยไม่ฟ้องคู่สมรสเป็นลูกหนี้ด้วยไม่ได้ (ฎีกาที่ 652/2522, 445/2540) ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 271 ผู้ที่จะถูกบังคับคดีต้องเป็นลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ถ้านี้ที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก่อขึ้นระหว่างเป็นสามีภริยาไม่เป็นหนี้ร่วม คู่สมรสอีกฝ่ายก็ไม่ต้องรับผิดชอบร่วมกัน คู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งยอมใช้สิทธิรื้อถอนส่วนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 287 ในสินสมรสที่ถูกบังคับคดีได้ (ฎีกาที่ 2526/2521) ซึ่งทั้งสองกรณีเจ้าพนักงานบังคับคดีไม่มีอำนาจหรือหน้าที่ในการวินิจฉัยว่าหนี้ตามคำพิพากษานั้นก่อให้เกิดความสัมพันธ์การเป็นลูกหนี้ร่วมในระหว่างสามีภริยาหรือไม่

ประเด็นที่สองคือ สิทธิเรียกร้องถือเป็นสินสมรสหรือไม่ ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นแล้วว่าสิทธิเรียกร้องเป็นบุคคลสิทธิ และถือเป็นทรัพย์สินประเภทไม่มีรูปร่าง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 138 จึงยังไม่มีสภาพของทรัพย์สินที่คู่สมรสมีส่วนด้วยก็หนึ่งเสมือนดังเช่นการถือกรรมสิทธิ์ร่วมในทรัพย์สินมีรูปร่าง อีกทั้งทรัพย์สินระหว่างสามีภริยาเป็นความสัมพันธ์ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ มิใช่เรื่องของนิติกรรมสัญญาระหว่างสามีภริยา ดังนั้นสามีและภริยาจึงไม่มีสิทธิเรียกร้องหรือบุคคลสิทธิระหว่างกัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 310 ทวิ ซึ่งบัญญัติว่า “ถ้าลูกหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิเรียกร้องต่อบุคคลภายนอก...” หมายความว่าลูกหนี้จะต้องเป็นคู่สัญญาแห่งสิทธิเรียกร้องนั้น ๆ ด้วยตนเอง การที่ลูกหนี้มีสิทธิเรียกร้องในสินสมรสของคู่สมรส ลูกหนี้ต้องไปใช้สิทธิทางศาลฟ้องแบ่งสินสมรส ฉะนั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีจึงไม่มีอำนาจอายัดสิทธิเรียกร้องของคู่สมรสได้ เพราะไม่ใช่กรณีลูกหนี้ตามคำพิพากษามีสิทธิเรียกร้องต่อบุคคลภายนอก กรณีจึงแตกต่างจาก “เจ้าหนี้ร่วม” ที่มีเจ้าหนี้หลายคนซึ่งแต่ละคนมีสิทธิเรียกร้องต่อบุคคลภายนอกโดยตรง แต่คู่สมรสไม่ได้อยู่ในฐานะของเจ้าหนี้ร่วมเพราะแต่ละคนมีสิทธิเรียกร้องของตนเองต่อบุคคลภายนอกอย่างเป็นเอกเทศ

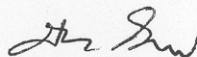
กรณีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3745/2530 ได้วินิจฉัยว่าหนี้ตามคำพิพากษานั้นเป็นหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1490 จำเลยกับผู้ร้องเป็นสามีภริยากัน จึงมีผลให้เจ้าหนี้บังคับชำระหนี้จากสินสมรสและสินส่วนตัวได้ตามมาตรา 1489 สอดคล้องกับฎีกาที่ 2725/2528 ซึ่งคำพิพากษาศาลฎีกาทั้งสองคดีนั้นเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาใช้สิทธิในการบังคับคดีโดยวิธียึดทรัพย์สินที่มีรูปร่าง เพราะถือเป็นสินสมรสที่สามีภริยามีกรรมสิทธิ์ร่วมกัน

ส่วนคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4344/2551 ได้วินิจฉัยว่า “สิทธิเรียกร้องในเงินเดือนของสามีย่อมเป็นทรัพย์สินที่ได้มาในระหว่างสมรสเป็นสินสมรส ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1474 (1) สิทธิเรียกร้องในเงินค่าจ้างอันเป็นสินสมรสระหว่างจำเลยกับสามี จึงตกอยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี หากข้อเท็จจริงได้ความว่า หนี้ที่จำเลยต้องรับผิดชอบต่อโจทก์เป็นหนี้ร่วมตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1490 โจทก์ชอบที่จะบังคับชำระหนี้จากสินสมรสได้ทั้งหมด โดยไม่จำต้องฟ้องสามีเป็นจำเลยด้วย สิทธิเรียกร้องดังกล่าวเป็นทรัพย์สินที่อาจบังคับเอาชำระหนี้ตามคำพิพากษาได้” เป็นกรณีที่เจ้าพนักงานบังคับคดีพึงต้องปฏิบัติให้เป็นไปตามคำสั่งศาล เนื่องจากคำพิพากษาศาลฎีกามีผลผูกพันเฉพาะคู่ความในคดีเท่านั้น ประกอบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 286 มิได้ให้อำนาจเจ้าพนักงานบังคับคดีใช้ดุลยพินิจไปในทางจำกัดสิทธิของบุคคลภายนอกหรือกระทบกระทั่งสิทธิอื่น ๆ ที่บุคคลภายนอกมีอยู่ โดยไม่ผ่านการไต่สวนตามกระบวนการพิจารณาของศาลได้ และในคดีนี้เจ้าพนักงานบังคับคดีได้ยื่นคำร้องขอให้ศาลปลดเปลื้องความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานบังคับคดีตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 283 วรรคสอง ซึ่งบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่า “..... แต่เจ้าพนักงานบังคับคดีมีความสงสัยในการยึดหรืออายัดทรัพย์สินที่เจ้าหนี้ตามคำพิพากษาได้นำชี้ดังกล่าวแล้ว ซึ่งบุคคลอื่นนอกจากลูกหนี้ตามคำพิพากษาหรือบุคคลซึ่งเป็นเจ้าของทรัพย์สินที่ยึดนั้นมีชื่อเป็นเจ้าของในทะเบียน เจ้าพนักงานนั้นชอบที่จะงดเว้นยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้น และร้องต่อศาลให้กำหนดการอย่างใด ๆ เพื่อมิให้ตนต้องรับผิดชอบในค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวมาแล้ว” จึงเป็นการสอดคล้องกับคำพิพากษาศาลฎีกานี้และการที่ศาลฎีกามีคำสั่งกำหนดการอย่างใด ๆ ให้เจ้าพนักงานบังคับคดีต้องปฏิบัติในคดีนั้น เพื่อไม่ให้เป็นการฝ่าฝืนบทบัญญัติของกฎหมาย กรณีการอายัดดังกล่าวจึงเป็นการอายัดตามคำสั่งศาล มิได้เป็นการใช้ดุลยพินิจของเจ้าพนักงานบังคับคดีในการอายัดตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 310 ทวิ

สรุป อำนาจในการอายัดของเจ้าพนักงานบังคับคดีตามมาตรา 310 ทวิแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งบัญญัติให้อายัดได้เฉพาะสิทธิเรียกร้องของลูกหนี้ตามคำพิพากษาเท่านั้น เจ้าพนักงานบังคับคดีไม่มีอำนาจตามบทบัญญัติดังกล่าวที่จะอายัดสิทธิเรียกร้องของบุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ลูกหนี้ตามคำพิพากษาโดยมีพักต้องพิจารณาว่าเป็นหนี้ร่วมตามมาตรา 1490 แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หรือไม่ การอายัดสินสมรสเพราะเป็นหนี้ร่วมดังปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 4344/2551 ข้างต้นมิได้อาศัยอำนาจตามมาตรา 310 ทวิแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยตรง หากแต่เป็นการอายัดโดยคำสั่งศาลซึ่งศาลได้พิจารณาประเด็นเรื่องหนี้ร่วมและประเด็นเรื่องสินสมรสจนข้อเท็จจริงเป็นยุติแล้วก่อนที่จะมีคำสั่งให้อายัดได้ตามช่องทางของมาตรา 283 วรรคสองแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง หากเจ้าพนักงานบังคับคดีทำการอายัดสิทธิเรียกร้องของบุคคลอื่นซึ่งมิใช่ของลูกหนี้ตามคำพิพากษาโดยอ้างอำนาจมาจากมาตรา 310 ทวิแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง ย่อมถือเป็นการปฏิบัติงานที่ขัดหรือแย้งต่อบทบัญญัติดังกล่าวอย่างชัดแจ้งและเจ้าพนักงานบังคับคดีอาจต้องรับผิดชอบเป็นการส่วนตัว เจ้าพนักงานบังคับคดีพึงอาศัยอำนาจตามมาตรา 283 วรรคสอง

แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งในการร้องต่อศาลเพื่อขอให้กำหนดการอย่างใด ๆ ในการ
บังคับคดี หากศาลพิจารณาแล้วมีคำสั่งให้อายัดสิทธิเรียกร้องของบุคคลภายนอกได้ การอายัดของ
เจ้าพนักงานบังคับคดีตามคำสั่งศาลดังกล่าวจึงถือว่าเป็นไปโดยชอบด้วยกฎหมาย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

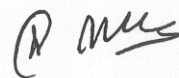
(นางศศิวิมล ธนสานติ)

ผู้อำนวยการสำนักงานวางทรัพย์กลาง

นางวรรณดี บัณฑิตไทย

27 ส.ค. 2552

นายสัจจา เขมะจารุ

- 4 ก.พ. 2552

- ตีพิมพ์ลงหนังสือ
- ส่งสำเนาให้กลุ่มอาชญากรรม
- เพื่อเผยแพร่ในสื่อมวลชน

(นางศศิวิมล ธนสานติ)

ผู้อำนวยการสำนักงานวางทรัพย์กลาง,

12 ก.พ. 2552

เห็นชอบ

แจ้งกองอำนวยการ

(นายสิริวัต จันทร์ฐ)

อธิบดีกรมบังคับคดี

10 ก.พ. 2552